Скъпи читатели,

Сигурна съм, че и Вие вече сте завладени от предколедната суетня, избирането на подаръци за близки и приятели… и в трепнещото очакване на предстоящото коледно чудо – защото магията на този празник е най-вече в душите ни, без значение дали сме възрастни, или деца. Магията е в топлите срещи, в мисълта за другия, в стореното добро.

Точно за такива мили срещи ще прочетете в настоящия ни брой – мили и в същото време традиционни, градени с години и предавани от по-старите на по-младите: в Бърно, Пилзен, Усти над Лабем, вече и в Хоржовице. С особена радост подготвих разговора си с д-р А. И. Белков, дългогодишния председател на сдружението ни в Бърно. Години наред той отклоняваше този разговор с аргумента, че неговият живот не е интересен, като, сигурна съм, и до днес изобщо не си дава сметка, че е сред най-стабилните опори на нашата голяма организация, а авторитетът му в неговия роден град е безспорен. С вълнение, както всеки път, присъствахме на Коледния концерт на „Гласове от България“, за да се потопим в светлината на предстоящите празници и то не в някаква претенциозна зала, а на най-подходящото място за това – в храма.

С голяма радост Ви срещаме с един млад българин, посветил таланта си на популярна чешка марка автомобили – в процеса на проучванията си, той научава много и за чешкия народ, влюбвайки се във волята и патриотизма му. Как нашата „родна реч омайна, сладка“ се превърна в „ругателство ужасно, модно“ ще научите от разсъжденията на доц. д-р Елена Крейчова.

На Гергана Змийчарова и главната й роля в спектакъла „Живот“ е посветила интервюто си нашата Ани, като сама споделя, че това е най-доброто, което е правила досега в журналистическата си работа.

Едва ли ще подминете без внимание материалите за Българското училище в Прага и за нашите Неделни училища в Бърно и Хоржовице, защото щастливо грейналите детски очички са най-ценният коледен подарък.

За медиите и националните приоритети, за това забравени ли са „забравените българи в Албания“ и как медиите поддържат българската общност по света – естествено, медиите, които самата ни общност в чужбина издава – тези и други важни въпроси и проблеми – в подробния ми репортаж за отминалата юбилейна, XV Световна среща на българските медии.

Защо проф. Александър Балабанов е бил най-колоритната личност на своето време, разказва Мирела Костадинова.

И накрая, този път в рубриката „Библиотека“, ще намерите откъс от един от вечните романи на България.

Благодарим Ви, че бяхте с нас и през 2019 г. С вярата в магическата сила на словото, Ви пожелавам:

Да се ражда. Длани да се пълнят.
С хляб и сол да наспори софрата
и деца да гукат покрай нея!

Камелия Илиева, главен редактор

Българин съм се родил и такъв ще си остана до края

Текст: **Камелия Илиева** | Снимки: **„Роден глас“ и личен архив на д-р Белков**

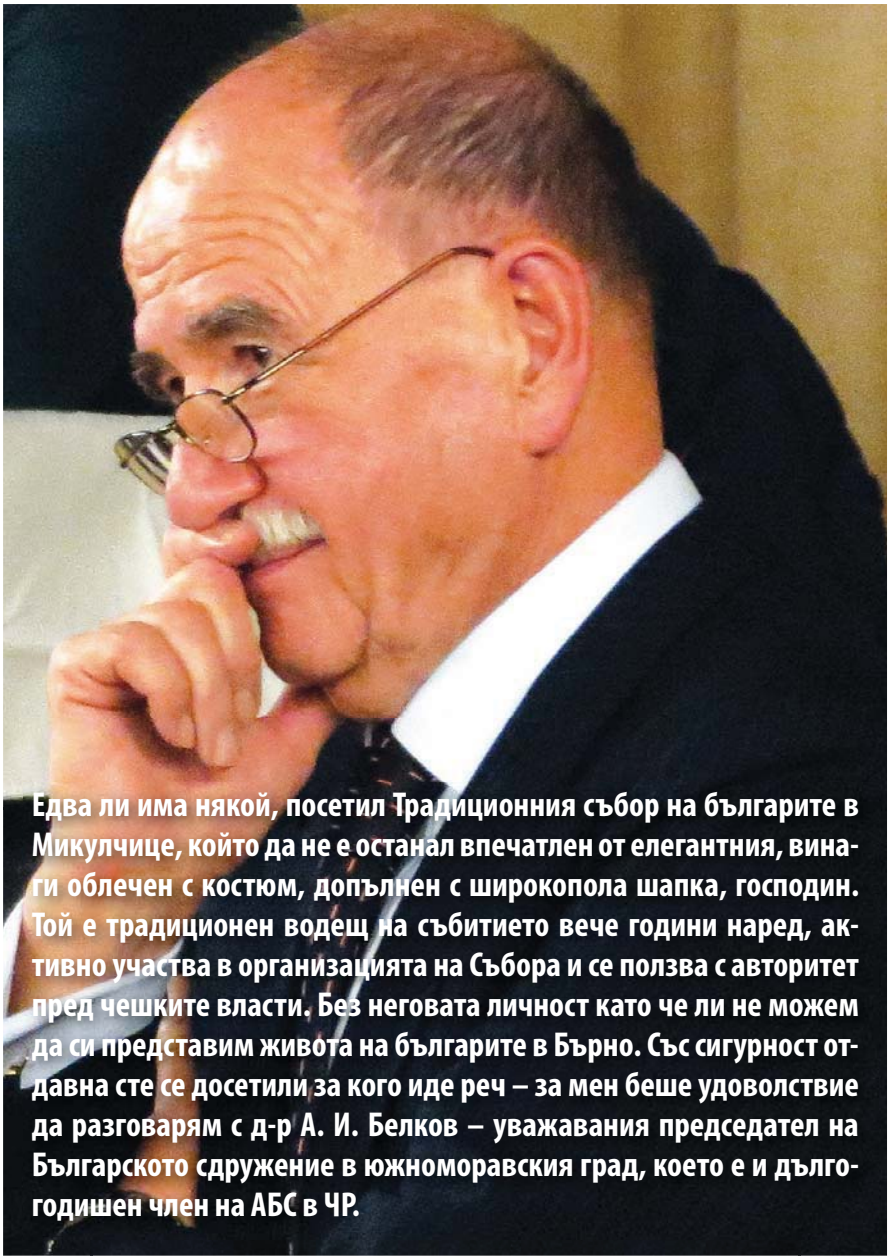

Едва ли има някой, посетил Традиционния събор на българите в Микулчице, който да не е останал впечатлен от елегантния, винаги облечен с костюм, допълнен с широкопола шапка, господин. Той е традиционен водещ на събитието вече години наред, активно участва в организацията на Събора и се ползва с авторитет пред чешките власти. Без неговата личност като че ли не можем да си представим живота на българите в Бърно. Със сигурност отдавна сте се досетили за кого иде реч – за мен беше удоволствие да разговарям с д-р А. И. Белков – уважавания председател на Българското сдружение в южноморавския град, което е и дългогодишен член на АБС в ЧР.

Историята на един живот

Д-р Белков – първо поколение българин, роден в Бърно. В рода му градинарските корени се преплитат с лекарските, може би затова и той се посвещава на медицината. И до днес работи в Бърненската факултетска болница, отдаден на семейството си и на работата със сънародниците си. Поддържа жива традицията на вечеринките, имащи над 65-годишна ис-

тория, но скромно отбелязва: „Аз не съм интересна личност“.

Баща му завършил Търговската гимназия във Варна и през 1935 г. се оженва за майка му, която е израснала в Унгария, в семейство на български градинар. Дядо му Ангел бил с три класа основно училище, но явно е притежавал природна интелигентност и настоявал децата му да учат. И двамата му вуйчовци завършват гимназия в Русе и след това, единият става поп, а другият завършва медицина в Унгария. Двете си дъщери, т. е. майката и лелята на д-р Белков, дядо Ангел изпраща в Грац, където завършват манастирско училище. „После мама две години работи в Швейцария като компаньонка на една дама, така че и тази страна ми е близка и там също имам много връзки. Мама наистина е израснала при такива условия, че представата да мие вечер краката на свекъра си, за нея е абсолютно неприемлива. Освен това баба ми не я е гледала с добро око, защото бащата на мама, дядо Ангел, колкото и да е бил добре, по време на кризата през 30-те фалира, така че тя е бедната снаха, която взема хаджийски син. Възпитаницата на Средна Европа, бих казал, не успява да свикне с живота в село Драганово и един ден просто си събира багажа, взема сестра ми, която е тогава на годинка, и се връща при баща си в Унгария. Това се случва около 1937–38 г. Баща ми, като разбира, че тя няма да се върне, започва да си търси работа и намира такава като представител на семенарска фирма „Стефан Бояджиев“, която е била в Горна Оряховица и има представителен магазин тук, в Бърно. Баща ми пристига през 1938 г., в навечерието на Втората световна война, майка ми идва от Унгария и заживяват отново заедно в Бърно. След войната, баща ми прави опит за връщане в България, през 1946 г. отива дотам сам и като вижда какво се случва, се връща и казва на майка ми: „Никъде няма да ходим, оставаме тук“.

Аз се раждам същата година през декември като гражданин на Бърно. След 1948 г. баща ми стана завеждащ на един магазин, където работеше до пенсионирането си. През всичките тези години той беше активен член на тогавашния Български културно-просветен клуб. Не е бил член на ръководството или поне вече не си спомням, но непрекъснато ходеше в Клуба и имаше огромна популярност, защото познаваше всички български градинари от Бърно и цяла Южна Моравия, които купуваха от него семена. Накратко – тук се родих, израснах, учих. През 1972 г. завърших медицина и след кратък период, в който бях асистент в университета в Бърно, на 1 януари 1973 г. постъпих в Родилния дом, където работя и до днес. Що се касае до личния ми живот – ожених се през 1981 г., роди се по-голямата ми дъщеря Клара, която е адвокат и в момента е говорител на Областния съд. По-малката ми дъщеря Саша работи във финансова фирма“.

Една случка от ранното му детство се е врязала завинаги в паметта му

„Вкъщи с родителите ми говорехме само на български език. Излизайки да играя с децата, някъде около 4–5-годишна възраст, разбира се, не съм говорел чешки или съм говорел съвсем малко. Децата започнаха да ми се подсмиват: „Bulhar, Bulhar!“. Прибрах се вкъщи, плачейки, и казах: „Мамо, бухал съм, бухал!“. Майка ми ме успокои, като ми обясни какво означава думата. Но това ми остана – българин съм! Въпреки, че тук обществото ме прие, създадох семейство, имах смесен брак, но това, че си различен остава, както и носталгията – за всеки, който е в подобна ситуация. Като станах директор през 90-те години, чуха се гласове в Бърно: „Българите превзеха Родилния дом!“. От друга страна, като деца, като си отидехме на село, в Драганово, ни наричаха „вносни хлапета“. Не

Сашо Белков (както всички го наричат), все още бебе в ръцете на майка си, сред многолюдното им семейство

Тържествено дипломиране на младия д-р Белков

С някогашния председател на Клуба, Христо Ковачев, и съпругата му

На сладка приказка в оживения Български културно-просветен клуб, гр. Бърно

Традиционно хоро на българите в Микулчице

Посрещане на президента Георги Първанов

2009 г., тържествено откриване на паметника на Светите братя в Микулчице. Отляво надясно: д-р А. И. Белков, инж. Димитър Христов, инж. Антон Стамболийски, Георги Пирински – председател на Народното събрание, посланик Здравко Попов

21.05.2011 г., официална церемония, на която БКПО в ЧР подарява паметника на Светите братя на чешката държава

2019 г., д-р Белков и г-н Кирил Беровски, председател на АБС в ЧР, поднасят цветя пред паметника в Микулчице

7.12.2019 г., с най-стария член на сдружението инж. Иван Минчев

само мен, всяко лято си идваха деца от Чехия, Унгария, Австрия да видят бабите и дядовците си и всички бяхме „вносни хлапета“. Това е, нито тука, нито там – дърво без корен. Моето семейство е разпръснато невероятно – сестра ми се омъжи в Италия. Тя е с 10 години по-възрастна, навремето следваше в София при известния професор Христо Брумбаров, стана оперна певица. Имаше ангажименти в Австрия, Германия, после в Италия. Там срещна своя съпруг, също певец, и остана. Имам роднини в Унгария, където брат на майка ми беше лекар, ожени се за унгарка. Синът на сестрата на мама също беше лекар в Будапеща. Пръснати сме по света, поддържаме тесни връзки, чуваме се, виждаме се, но старостта идва, а ние сме далеч един от друг“.

Българската общност

Според проучванията на доц. д-р Елена Крейчова, историята на организираната българска диаспора в този край на Чехия започва през 30-те години на миналия век със сдружаването на българските градинари. След Втората световна война съществуващите сдружения се обединяват в Български културно-просветен клуб „Георги Димитров“, който от 1959 г. се помещава на ул. „Чешка“ в Бърно. Помещенията са дадени на нашето сдружение от Бърненското кметство, което заплаща наема и другите необходими разходи. С помощта на българина, архитект Асен Цочев, и с подкрепата на редица чешки учреждения, Клубът е обзаведен с мебели, построен е и бар. Животът тук е изключително интензивен – организират се различни изяви, Клуба посещават артисти от Бърненския театър, правят се концерти, хората се събират всеки ден. Превръща се в любимо място на бърненските студенти, защото е отворен от 10 сутринта до късно вечерта и биричката е евтина. Активните членове на сдружението са между 150–200 човека. След демократичните промени през 1989–1990, средствата от Кметството са спрени. „Спряха кранчето, разказва д-р Белков. По време на тези промени, аз бях в ръководството и бях единственият, който казваше: „Дайте да се преместим някъде, от Кметството ще ни помогнат. То тогава наистина предлагаше някакви помещения в периферията на Бърно, но нашите „твърди глави“ не се съгласиха – тук били работили, свикнали били. Точно по това време, някъде 1990–91 г. станах директор на Родилния дом в Бърно и просто нямах време, а и като видях какво става, реших да се откажа от ръководството. В продължение на няколко години клубът фалира, изтегли се от тези помещения. После се премести на третия етаж в едно малко помещение, там издържа още няколко години и в крайна сметка свършихме в едно мазе в „Краловo поле“, където също беше горе-долу уютно, но и това фалира. С други думи, когато аз станах председател, някъде около 2002 г. – вече нямахме помещение, където да се събираме постоянно и да развиваме клубна дейност. Почина тогавашният председател Георги Лачев и дойдоха у дома да ме убеждават: „Дай да станеш председател!“ – аз не можах да откажа и така до днес. Към настоящия момент около 60–70 души си плащат членски внос, т. е. са редовни членове, повечето не плащат за семействата и приятелите, но по време на вечеринките се събират към 150 души.“

Кое ги кара да идват?

Идват да се срещнат, да се видят. Основната цел е да се съберат нашите сънародници, да си поговорят на български, макар че доста често разговорът тече на чешко-български. Желаят да прекарат няколко часа сред близки хора. За съжаление, от старата генерация вече са останали шепа хора: най-старият инж. Иван Минчев, после Крум Митов и най-младият, който догодина ще навърши 80 – Ге-

орги Георгиев, зам.-председателят на Бърненското сдружение.

Бъдещето на сдружението

Според д-р Белков, е в промяна и подмладяване на ръководството. „Ще имаме много важно Изборно събрание през февруари следващата година, налице са няколко възможни кандидати – полека-лека бих искал да предам своите задължения, защото всичката тази бюрокрация при подготовката на грантовете вече много ме изморява. Бъдещето е в младото поколение, което пристигна в Бърно през 90-те години на миналия век. Ако те се хванат да работят, има шанс да съществува нашето сдружение.

Взаимоотношенията със сдружение и ансамбъл „Пирин" са коректни

„В това сме по-добри от Прага, казва с нескрита гордост д-р Белков, и е напълно прав… Преди 20 години имаше кавги – тогава танцовият състав още беше към нашия клуб. Но Георги Георгиев (председател на сдружение „Пирин", бел. ред.) не се разбра с Георги Жилев и Райчо Велев, в резултат, на което се основа гражданско сдружение, а към него е и едноименният танцов състав „Пирин". Търканията отдавна се уталожиха и нашите сдружения съществуват без проблеми едно до друго – „Пирин" развива своята културна дейност, която е много разнообразна, а пред бърненската общественост се представяме като две организации – едната сдружава българите в града и Южноморавска област, а другата представя българските фолклорни традиции. Нашите отношения в момента са цивилизовани, правим и съвместни събития като Събора в Микулчице и Семинара за български народни танци, на който канят и нашите деца от състав „Китка", а иначе... в публиката сме всички заедно.

През 1982 г. в археологическия комплекс в Микулчице е поставена паметна плоча на Славянските просветители. Тъй като в последно време за това кой какво е направил на това свято българско място, се говори и пише като за някакъв имагинерен субект, уточнението е повече от необходимо, защото е част от историческата истина.

„Плочата е дело на Българския културно-просветен клуб в Бърно. Автор на идеята е Христо Ковачев, като тогавашен председател на Клуба, а реализацията стана възможна с помощта на чешките власти. Инициативата бе на българите в Бърно – Ковачев беше голям човек, който се стремеше навсякъде да представи българското. Всичко започна, когато акад. Поулик, ръководител на разкопките, открива целия този комплекс в района на Микулчице и изказва хипотезата, че са открили гроба на Методий. За това се хвана Ковачев и така се стигна до изграждането на паметната плоча. Оттук тръгна и историята на поклоненията в Микулчице, която постепенно се превърна в традиция. После дойде „новото време", нямаше кой да организира тези поклонения и те за известен период от време замряха, но после, още по времето на моя предшественик Георги Лачев се възобновиха. Впоследствие Антон Стамболийски не пожали труд и усилия, за да се построи и паметникът в Микулчице. Българската държава няма нищо общо с паметната плоча освен, че представители на Посолството участваха при тържественото ѝ откриване".

Като официален представител на българското малцинство към Правителството на Чешката република си поставя за цел да защитава българщината

Тогава българската общност в Прага не е разделена до такава степен, както днес. Според спомените на д-р Белков, първият наш представител в тази най-висша институция на малцинствата, е препоръчан от Посолството. След неговия мандат започва голяма борба кой да е следващият. „Аз бях два мандата, разказва д-р Белков, като през първия бяхме аз и Силвио Баиров от Оломоуц. Тъй като имаше различни мнения, а аз исках всичко да бъде демократично, свиках председателите на клубове в хотел „Интернационал" в Бърно, за да се гласуват двете кандидатури. При това гласуване, г-н Баиров излезе победител с един глас повече. Приех този факт, но тези, които ме подкрепяха, не го приеха и направиха така, че за определен период и двамата бяхме представители, но, с течение на времето, останах само аз. За съжаление, в тази най-висша институция основно се обсъждаха дотациите и проблемите на ромското малцинство.

Съпругата му – чехкиня го подкрепя и със сърцето си става българка

Научава се да готви български ястия, посещава всички инициативи на Клуба, дружи с българките или пък със съпругите на българите от сдружението, поддържа близки контакти със Здена, съпругата на бай Георги. За съжаление, умира през 2007 г. „Сега съм се посветил на дъщерите си, на работата и на българското сдружение".

В края на този интересен и неформален разговор, в който аз нямах предварително подготвени въпроси и просто слушах този фин и деликатен човек, не успях да се сдържа да не попитам д-р Белков – защо продължава да работи за българите в Бърно, след като сам казва, че се чувства уморен и иска да даде път на младите. Отговорът не ме изненада:

„Не знам друго освен моята работа и нашето сдружение – нямам хоби и други занимания. Успях да построя къща, през 1992 г. се настанихме в свой дом. Естествено, трябва да се грижа за него според силите си, но да, имам сантимент – българин съм и такъв ще си остана до края. Чувствам се свързан с българщината и докато ми стигат силите, ще работя за нея!". ◆